SCI-CONF.COM.UA

INTERNATIONAL SCIENTIFIC INNOVATIONS IN HUMAN LIFE

PROCEEDINGS OF VII INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
JANUARY 19-21, 2022

MANCHESTER
2022

INTERNATIONAL SCIENTIFIC INNOVATIONS IN HUMAN LIFE

Proceedings of VII International Scientific and Practical Conference

Manchester, United Kingdom

19-21 January 2022

Manchester, United Kingdom

2022

UDC 001.1

The 7th International scientific and practical conference "International scientific innovations in human life" (January 19-21, 2022) Cognum Publishing House, Manchester, United Kingdom. 2022. 828 p.

ISBN 978-92-9472-195-2

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // International scientific innovations in human life. Proceedings of the 7th International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. Manchester, United Kingdom. 2022. Pp. 21-27. URL: https://sci-conf.com.ua/vii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-international-scientific-innovations-in-human-life-19-21-yanvarya-2022-goda-manchester-velikobritaniya-arhiv/.

Editor
Komarytskyy M.L.
Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighbouring coutries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: manchester@sci-conf.com.ua

homepage: ***https://sci-conf.com.ua***

©2022 Scientific Publishing Center "Sci-conf.com.ua" ®
©2022 Cognum Publishing House ®
©2022 Authors of the articles

УДК 159.96

ХАРАКТЕРИСТИКА, СУТНІСТЬ І ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «БОЙОВИЙ СТРЕС»

Шиделко Анна Володимирівна
к.соц.н., доцент
Львівський державний
університет внутрішніх справ
м. Львів, Україна

Анотація. Представлено сутність, окреслено характеристику та розкрито зміст поняття «бойовий стрес», його види, фактори, ранги, ознаки, суб'єктивні стани, інтенсивність бойового стресу. З'ясовано, що бойовий стрес – це дії пристосування організму людини під час бойових дій, підсилення станів реактивної саморегуляції та пристосувальних психофізіологічних змін.

Ключові слова: бойовий стрес, види, фактори, ранги, ознаки, суб'єктивні стани, інтенсивність бойового стресу.

Вступ. Війна чинить «особливий вплив» на життя військовослужбовців. «Бойовий стрес» – це один із наслідків воєнних дій, який негативно впливає на психіку бійців, і є головним чинником психічних і психологічних травм, загострення дистресових станів, а також посттравматичних стресових розладів, нестабільності в емоційній, когнітивній сферах, розладів адаптації до «нормального» життя у соціумі, провадження успішної діяльності та життя без війни, деструкції у взаємовідносинах з рідними тощо. Тема є актуальною і на часі. Для ґрунтовнішого розуміння поняття «бойовий стрес» розкриємо його основні грані.

Метою дослідження є висвітлення основних характеристик сутності і змісту поняття «бойовий стрес».

Матеріали і методи. Ґрунтовний аналіз й характеристика поняття «бойовий стрес», огляд-опис його видів, факторів, рангів, ознак, суб'єктивних

станів, його інтенсивності.

Результати та обговорення. Кожна людина є індивідуальна та неповторна, тому в кожного з нас реакція на стрес буде різною, а залежить вона від рівня тривожності, ступінь якого диктує минулий життєвий досвід окремої людини. Виникнення тривожності є наслідком неадаптативних психофізіологічних механізмів, внаслідок чого посилюється активація нервової системи, утворюються неадекватні поведінкові реакції [8].

Відомо, що військовослужбовець під час бойових дій отримує бойовий стрес, через певні існуючі тривожні впливи бойової обстановки. Бойовий стрес – це дії пристосування організму людини під час бойових дій, підсилення станів реактивної саморегуляції та пристосувальних психофізіологічних змін.

Г. Кормос розглядав бойовий стрес з декількох позицій-видів:

1. Бойовий стрес як хвороба, вияв загострення під час стресових дій.

2. Вид «витривалості» «втомленості». Означений вид-позицію автор пояснює тим, що у кожної людини свій «поріг» витривалості та втомленості (Cameron N., 1963).

3. Бойовий стрес є можливим результатом усвідомленого стимулювання (Kardiner A., 1947).

Означені види-позиції бойового стресу вказують на різногранність означеного поняття, адже аналізуючи його бачимо, що «бойовий стрес» може виступати, як хвороба, яка загострюється від час стресу, як вид витривалості і втомленості – тут провідним фактором виступає індивідуальне сприйняття людини, а також бойовий стрес виступає, як результат стимулювання, яке людина усвідомлено сприймає.

На глибину переживання військовослужбовцями бойового стресу впливають два фактори:

- сила та тривалість впливу на психіку військовослужбовця бойової тривоги;
- властивість дії військовослужбовця на їх вплив.

Кожен військовослужбовець відчуває стрес на собі не лише в період

здійснення бойових дій, а в часі коли їх ще немає. Це відбувається в час усвідомлення, що воїн скоро поїде на війну. Саме за допомогою цього, з'являються нові навички, які допомагають зберегти йому життя [2]. Тут можливі різні варіанти нових навичок: самодисципліна, самонавіювання, самопереконання, що все буде добре, оптимістичні настрої тощо. Важливим аспектом виступає підтримка рідних, друзів, що воїн іде правильним шляхом і його власний вибір іти на війну є схвалений близьким оточенням і дорогими йому людьми, і він не відчуває осуду чи страху в їхніх очах. Означені позиції мінімізують стрес, який виникає ще у мирному соціумі, тобто перед виїздом на передову.

Л. Китаєв-Смик дійшов висновку, що бойовий стрес має три ранги:

1. Початковий бойовий стрес (1-й ранг). Тут вчений описує те, що в бойових діях кожен воїн діє по-різному, одні бійці надзвичайно активні, другі – навпаки, їхні дії неактивні, інколи присутнє заціпеніння – це є вроджена реакція на стрес.

2. Другий ранг у бійців характерний тим, що тут спостерігається дефект у спілкуванні та взаєминах у колективі. На цьому етапі починають з'являтись негативні фізичні прояви стресу: гіпертонія, гастрит та ін. Показники міцності та боєздатності знижуються, немає запалу до бою тощо.

3. Бойовий стрес третього рангу проявляється у патафізіологічних проявах. Цей етап є найскладнішим для бійців, адже можливий процес самознищення [5]. При такому стресі бійцю стає все одно чи залишиться він в бою живим чи загине.

Бойовий стрес може проявлятися у суб'єктивних станах – це такі стани, які проявляються у відповідь на певні подразники невеликою силою, стійкістю. Протилежним для цих станів є реактивний – нестійкі відхилення психіки, як дія на психічну травму [4].

Розглянемо поняття «бойова психологічна втрата», яка має ґрунтовний негативний вплив на бойовий стрес військових. Бойова психологічна втрата характерна двома позиціями: безповоротна втрата та санітарна. Безповоротна

втрата – це загибель військового-побратима, його ув’язнення або зникнення. Санітарна втрата – це різноманітні фізичні показники: втрата ноги чи руки [3; 6], сліпота чи глухота, параліч тощо.

Поведінка військового в бою під час бойового стресу може проявлятися за такими ознаками:

- нереагування або заторможення реакції на поставлений наказ;
- зупинка та припинення бойових дій;
- постріли не в бік противника, можливо в інший бік або догори;
- неможливість повернути погляд в сторону противника;
- поведінка, яку боєць не в силах контролювати;
- присутня істерична поведінка.

А. Кардинер виділив п’ять найбільш поширених дій на бойовий стрес:

1. Фіксація на травмі.
2. Типові сни.
3. Спад дії психічної діяльності.
4. Збудження, можливість прояву агресії.
5. Втрата пам’яті.

Р. Габріель писав: «… Події минулого чітко дають нам зрозуміти, про те, що якими б не були професійно підготовлені бійці й війська, якими б скоординованими були їхні дії, проте вплив на їхню психіку, психічні стани не мають вплив навіть найвправніші командири. Більшість бійців не мають змоги контролювати вплив «бойового стресу» на свій психічний стан, події війни, які вони спостерігають повсякдень негативно впивають на їхню психіку, що призводить до психічних розладів…».

Бойовий стрес трактують як накопичення кількості негативних дій і, відповідно, пристосування організму до такої стресової або бойової ситуації, яка спричиняє саморегуляцію організму, проте зміни психофізіологічного характеру будуть однозначно [1].

Особи, які тривалий час брали участь в бойових діях мають нові

поведінкові навички та стереотипи, такі, як:

- ворожнечу до довкілля, оточуючого середовища, близьких родичів;
- гіпеактивізацію уваги;
- імпульсивний захист та ін.

Часто в домашніх умовах особи, які брали участь у бойових діях, реагують на загрозу як в бою: шукають укриття, є агресивними, тобто їхня агресія спрямована на можливе знищення загрози (за їхнім переконанням). Характер воїнів інколи вказує на підвищену вразливість, недовіру до оточення, розчарування і страх перед новим та майбутнім. Дуже часто бойовий стрес породжує у військовослужбовців відхилення й соціальної комунікації [7].

Існує класифікація бойового стресу за інтенсивністю:

- бойовий стрес слабкої інтенсивності – такий стан є стабільно у всіх військових які перебувають на війні, може переростати в стан підвищеної інтенсивності;
- бойовий стрес підвищеної інтенсивності – це такий стан, коли занадто або навпаки дуже низька емоційна чутливість;
- найбільш інтенсивний бойовий стрес – це при якому розвивається психоневроз, на це впливає високий рівень пережиття бойових дій, бойова втома.

Існує бойовий стрес слабкої інтенсивності. Це такий стан, який характерний для більшості вояків та може посприяти покращенню їхньої бойової активності. В подальшому такий стан або є буденним для кожного, або виступає у вищій формі, як стрес підвищеної інтенсивності, розглянемо детальніше означену дефініцію.

Бойовий стрес підвищеної інтенсивності – це такий стан, коли життя не лише одного військового, але й всієї роти погіршується. Якщо для однієї людини такий стан проявляється як: підвищення або зниження бойової активності, емоційне збудження або оніміння, втрата орієнтації, дезорієнтація, розсіяність, можливі панічні атаки та ін. Такі прояви впливають на припущення помилок в бойових діях. Бойовий стрес підвищеної інтенсивності впливає на те,

що знижується фізіологічне здоров'я та погіршення набутих реакцій.

Колективний бойовий стрес підвищеної інтенсивності найбільше проявляється в зміні психологічних форм військовослужбовців та їх збільшення. Найчастіше це вказує на погіршення соціально-психологічного клімату, часто можуть виникати суперечки між бійцями. Така форма погіршує дружбу та підтримку учасників дій, знижується рівень довіри до військовослужбовців, відношення до роботи є негативне.

Такий стрес може виступати в формі заціпеніння в бойовій діяльності, тобто учасник бойових дій більше доби не є боєздатним. Найважчим проявом можуть стати невротичні та психотичні відхилення, відповідно до цього можливі втрати бійців в частині.

Важливим фактором є те, що військовослужбовець, який пережив найбільшу кількість бойових стресів під час війни, отримує найбільше негативних психологічних наслідків, які впливають на важку адаптацію у соціумі, яку самостійно, як правило він здійснити не може, тобто йому потрібна кваліфікована допомога психолога, соціального працівника, а можливо і психіатра.

При бойовому стресі утворюються негативні психологічні наслідки: військовослужбовці після бойових дій у мирному житті втрачають реальність, не можуть віднайти мету свого існування, у них часто виникають думки про суїцид, бажання померти, в них втрачається ідентичність із самим собою, прояви холодного відстороненого ставлення до оточуючих, родини, часто військові можуть думати про своє минуле, переосмислювати його. Означене супроводжує вояк постійним головним болем, болем у серці, вони тремор у всьому тілі або деяких частинах тіла, також властиві прояви соматичних захворювань.

Висновки. Отже, здійснивши аналіз сутності і змісту поняття «бойовий стрес», як наукової дефініції, висвітливши його характеристику, зазначимо, що бойовий стрес може виникати не лише під час хвилювання, його прояви можливі в багатьох видах й не лише під час переживань. Також зазначимо, що

дія стресу можлива не лише під час перебування на території бойових дій, але й до їх початку, коли військовослужбовець є в дома. Бойовий стрес виникає як дія на певні збудники. Реакція втечі, настороженості може виникати, коли солдат приїжджає додому і чинить небезпечні дії, які притаманні в умовах бойових дій. Тому, негативні події, які викликають в бійців «бойовий стрес» в подальшому «відбиваються» на здоров'ї військовослужбовця, яке погіршується, у декого такий негативний вплив відображається на втраті сенсу життя та цілковитого переосмислення своїх вчинків тощо.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Анцупов А. Я., Шипилов А. И. Конфликтология: учебник для вузов. 2-е изд., перераб. и доп. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. 591 с.
2. Военная психиатрия [под ред. С. В. Литвинцева, В. К. Шамрея]. СПб.: ВМедА, ЭЛБИ-СПб., 2001. 236 с.
3. Каминский Л. С. К вопросу построения классификации военных потерь. *Военно-медицинский журнал*. 1946. № 7-8. С. 22-26.
4. Караяни А. Г., Сыромятников А. Г. Прикладная военная психология. СПб.: Изд-во: Питер, 2006. 369 с.
5. Китаев-Смык Л. А. Психология стресса. Психологическая антропология стресса. М.: Академический проект, 2009. 943 с.
6. Леонардов Б. К. Наставление по санитарной службе Красной Армии. Л. [б.и.], 1941. 42 с.
7. Снедков Е. В. Боевая психическая травма: автореф. дис... д-ра мед. наук. СПб., 1997. 48 с.
8. Шиделко А. В., Жуковська В. Т. Теорії стресу у наукових дослідженнях. *«Science and education : problems, prospects and innovations» CPN Publishing Group*. Kyoto, Japan. 2021. S. 586–592. URL: https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2021/03/SCIENCE-AND-EDUCATION-PROBLEMS-PROSPECTS-AND-INNOVATIONS-3-5.03.21.pdf.